

Toespraak door Mariëtte J.L. Schrader, dochter van Antonius Adrianus Joseph (Antoon) Schrader (Maashees, 25 april 1920 - Veldhoven, 25 februari 2000), verzetsstrijder WO II.

Gehouden ter gelegenheid van de onthulling van het naar haar vader genoemde Antoon Schraderpedje (paadje) met bijbehorend informatiebord, voorafgaand aan de Dodenherdenking te Maashees op 4 mei 2018.

Geachte burgemeester, familieleden, overige genodigden, en belangstellenden

“Jij was er bijna niet geweest.” Dat zei nog niet zo lang geleden een hoogbejaarde, mij onbekende inwoner van Maashees, die ik bij toeval tegenkwam. Hij heeft gelijk, want wie weet wat mijn vader Antoon Schrader als jonge verzetsstrijder tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft gedaan, beseft dat het verkeerd met hem had kunnen aflopen.

En dan zou ik hier nu niet hebben gestaan op de Dag van de Dodenherdenking, voor de onthulling van het Antoon Schraderpedje in zijn geboortedorp Maashees. Met enige schroom, omdat ik een toespraak moet houden over mijn vader die zelf zo goed kon spreken. Ontroerd, omdat ik dit doe op een steenworp afstand van zijn geboortegrond en van de plek waar hij mijn moeder Tiny Ververgaard voor het eerst ontmoette. Maar vooral trots op het officiële eerbetoon dat hem vandaag postuum ten deel valt, en waarvoor wij kinderen en kleinkinderen, de Dorpsraad en het 4-mei comité zeer erkentelijk zijn, in het bijzonder Jos van Kooij.

Wie is mijn vader en wat zijn enkele van zijn belangrijkste wapenfeiten in het verzet?

Antoon Schrader wordt in 1920 in Maashees geboren als zoon van de veldwachter. Hij is sociaal, sportief, heeft een grote belangstelling voor de wereld om hem heen en kan goed leren. Dat doet hij op de mulo waarvoor hij – amper vijftien jaar oud – slaagt. Kort hierna, wordt hij ambtenaar ter gemeentesecretarie, zoals dat in die tijd heet. Aanvankelijk in Maashees waar hij zich grondig in de bevolkingsadministratie verdiept en vanaf 1942 in Vierlingsbeek. Daar krijgt hij de leiding over de afdeling Burgerlijke Stand, Bevolking, Verkiezingen en Militaire Zaken. Ondertussen behaalt hij de benodigde diploma's. Het is mij een raadsel hoe hij in staat is hiervoor te studeren, terwijl een groot deel van zijn tijd in beslag wordt genomen door het verzet.

Zijn professionele achtergrond komt hem goed van pas bij zijn verzetsactiviteiten evenals zijn meer dan uitstekende beheersing van het Nederlands en zijn kennis van het Duits, Engels en Frans. Bovendien weet hij hoe ambtelijke molens malen. Maar misschien nog belangrijker: hij is moedig, heeft een groot gevoel voor rechtvaardigheid en het hart op de juiste plaats.

Al snel speelt Antoon in het district Vierlingsbeek, waartoe ook Maashees behoort, een actieve rol in het verzet. De toenmalige burgemeester berispt hem hiervoor en dreigt zelfs meermalen met schorsing en ontslag. Opererend onder de schuilnamen 'Willibrord' en 'Van Kraaij', verleent mijn vader hulp aan onder meer piloten en onderduikers. Hij leidt voor het verzet de Persoonsbewijzen-sectie van het district Vierlingsbeek, staat bekend als een meestervervalser van persoonsbewijzen en leert zijn werkwijze aan collega-verzetsstrijders. Dit staat in het baanbrekende proefschrift 'Verborgten Verzet' van Fred Cammaert. De identiteitsbewijzen bewaart hij in een blik in de bossen van Geijsteren. Deze documenten kan hij in het geheim uitwisselen met gemeentesecretarieën in de omgeving, om zo bijvoorbeeld Joden een nieuwe identiteit te verschaffen.

In mijn vaders archief trof ik verschillende valse persoonsbewijzen aan, waaronder dat waarmee hij zichzelf de identiteit heeft aangemeten van Albertus Wolterus van Kraaij, een jonge onderwijzer uit het Gelderse Bergharen. Ook andere documenten geven een duidelijk beeld van wat hij heeft gedaan en wat hij – en zijn vrienden uit het verzet – hebben meegemaakt. Lezing ervan greep me vaak bij de keel.

Mede door arrestaties in zijn directe omgeving voelt Antoon zich in 1944 niet langer veilig op het gemeentehuis van Vierlingsbeek. Voordat hij – samen met mijn grootvader – in kasteel Doornenburg onderduikt, wil hij echter nog één krachtige daad stellen en neemt het initiatief voor een gewapende overval op het zwaar beveiligde gemeentehuis. Deze voert hij uit op zondag 18 juni 1944 om 10.50 uur, samen met twee Noord-Limburgse verzetsstrijders. De plattegrond die hij hiervoor maakte, is bewaard gebleven. Alle details staan erop vermeld: van de alarmschellen tot de route die de overvallers binnen het gebouw naar de kluis moeten afleggen. Nadat de bewaker onder bedreiging van een vuurwapen is overmeesterd en in een kast is opgesloten, wordt de kluis leeggehaald. De buit bestaat uit alle aanwezige blanco persoonsbewijzen, zegels, het bevolkingsregister, een stempel van de gemeente Vierlingsbeek en een stempelkussen.

Zes dagen later wordt in het Politieblad om de opsporing, aanhouding en voorgeleiding van Antoon verzocht. Zijn signalement staat erbij. Geholpen door vaderlandslievende politiemensen en zijn dappere vrienden uit het verzet, weet mijn vader aan de Duitsers te ontsnappen.

Nadat Zuid-Nederland eind 1944 is bevrijd, wordt Antoon sergeant-tolk bij de befaamde 3^e Britse infanterie Divisie van het Britse Bevrijdingsleger dat onder meer een belangrijke rol heeft gespeeld bij de Slag om Overloon. Hij wordt ingezet in Nederland, België en Duitsland, en oogst hiervoor veel waardering. Overal waar 'Tony' komt, zo staat in een getuigschrift, brengt hij rust bij de plaatselijke bevolking.

In 1945, tijdens een dienstpatrouille in Noordrijn-Westfalen, vliegt hij met zijn motor uit de bocht. Zwaar lichamelijk letsel dwingt hem dan de functie van tolk neer te leggen. Maar na een langdurig herstel kan hij wel zijn werk als ambtenaar hervatten. Tegelijkertijd wordt hij correspondent van het ANP.

Na de oorlog bekleedt Antoon verschillende bestuursfuncties die met de oorlog te maken hebben. Zo is hij secretaris van het Nederlands Oorlogsgraven Comité, afdeling Overloon. Daarbij stelt hij alles in het werk om gesneuvelden een fatsoenlijk graf te bezorgen, ongeacht hun nationaliteit. Een brief uit 1949 aan de Duitse oorlogsgravenstichting geeft hiervan een aardig beeld: mijn vader verontschuldigt zich dat de Duitse militairen die in de gemeente Vierlingsbeek provisorisch zijn begraven, nog niet naar Ysselsteyn zijn overgebracht. Eerst moeten namelijk de in Nederland gesneuvelde Franse militairen naar Frankrijk worden vervoerd.

Ook letterlijk zorgt hij voor oorlogsgraven, waaronder die van twee Duitse militairen die bij de Slag om Overloon zijn omgekomen. Het tekent zijn genuanceerde opvattingen want, zegt mijn vader, er bestaan er ook goede Duitsers. Hartverscheurend zijn de bedankbrieven die hij van de nabestaanden ontvangt. Een Duitse burgemeester citeert hem zelfs: 'Es gibt keine Feinde Im Himmel'. Wel weigert hij gedurende zijn hele leven aspirines van het Duitse bedrijf Bayer te slikken.

Verder is Antoon bestuurslid van het Zuid-Nederlands Verzetsmuseum.

Voor streekgenoten die tijdens de oorlog onrecht is aangedaan, zet hij zich jarenlang in. Hiervan zijn voorbeelden bewaard gebleven.

Voor zijn moedige gedrag tijdens de Tweede Wereldoorlog ontvangt mijn vader diverse onderscheidingen, een Britse oorkonde en een Amerikaanse oorkonde ondertekend door opperbevelhebber Eisenhower, de latere president.

De voorwerpen die hij als verzetsstrijder gebruikte, zoals de tas waarin hij zijn documenten bewaarde, bevinden zich nu in een verzetsmuseum in Israël.

In 1956 vertrekt Antoon naar Veldhoven, waar hij zijn loopbaan in 1981 afsluit als hoofd van de Burgerlijke Stand. In 2000 overlijdt hij in deze gemeente. Een kundige, onbaatzuchtige en aimabele man die zich nooit op zijn verzetsactiviteiten heeft laten voorstaan.

"Jij was er bijna niet geweest", kreeg ik nog niet zolang geleden te horen. Dat is juist, want door wat mijn vader Antoon Schrader als verzetsstrijder tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft gedaan, had het verkeerd met hem kunnen aflopen. En dan zou ik hier nu niet hebben gestaan.

We zullen mijn moedige vader, die vandaag in Maashees met een naar hem genoemd pedje officieel wordt geëerd, nooit vergeten.